

ТОП-ТЕМИ: [здоров'я](#) [Володимир Зеленський](#)[Статті](#) > Як нам облаштувати Кубок України з футболу?

Як нам облаштувати Кубок України з футболу?

Автор: [Андрей Подволоцкий «Фраза»](#)

Літератор, журналіст

08.05.26 15:30 50

Добігає кінця розіграш Кубка України з футболу 2025/2026 років — вже **тридцять четвертий** подібний турнір за часів незалежності. Скоро ми дізнаємося ім'я володаря національного трофею цього сезону: або це буде неодноразовий переможець даного змагання «ДИНАМО» (КИЇВ) (як сподіваються багато його фанів); або фартовий ФК «ЧЕРНІГІВ», в [короткій] історії якого і близько не було такого видатного досягнення.

Хто переможе: записний фаворит або безпросвітний андердог?

Час покаже...

А поки хочеться:

а) зануритися в історію цього змагання;

б) оцінити його досягнення та сучасне значення для вітчизняного футболу; і, нарешті,

в) **передбачити** (опираючись на а) та б)) перспективи його розвитку. Тому моя стаття буде складатися з трьох частин, кожна з яких розкриватиме відповідну тему.

...**Кубок України з футболу** — дуже давній турнір, який веде своє коріння з тридцятих років минулого століття, тобто ще з советських часів, задовго до незалежності України і першого суверенного чемпіонату.

В 1936 році в «стране Советов» пройшла грандіозна реформа футбольного чемпіонату: республіки відмовились (самі?!?) від окремих республіканських першостей та чемпіонатів міст на користь **всесоюзного чемпіонату за клубним принципом**, де команди були розподілені за загальносоюзними класами (лігами), і змагалися за **коловим принципом**.

До того у кожній [формально незалежній] республіці проводився свій власний чемпіонат. Так, в **УСРСР** з 1921 р. по 1928 р. було проведено 6 змагань (1921-1924, 1927, 1928), де участь брали **збірні міст**. (Слід зауважити, що, як правило, футбольні змагання проводилися в рамках чергової всеукраїнської спартакіади, і, зазвичай, за **олімпійською системою**).

Беззаперечними фаворитами у цих змаганнях від початку була збірна м. Харків (до 24.06.1934 місто було столицею УСРСР), яка виграла перші 6 турнірів. Щоправда, не обходилося без конфузів. В першості **1927 р.** збірна Харкова програла зональний фінал збірній Миколаєва (2:3), але подала протест і домоглась участі у фінальній пульці "сверх штата"(?). В фіналі харків'яни вже гав не ловили, а взяли у кривдників переконливий реванш (10:2!), а загалом закінчили турнір на першому місці (+4=1-0, голи 24-5). Турнір 1927 року відзначився ще одним досягненням: у ньому взяли участь представники з усіх округів УСРСР (яких на той час було 41), що стало абсолютним і неперевершеним рекордом (щоправда, футбольні статистики з-за «поребрика» нараховують в тому турнірі лише 35 «живих» команд з різних українських міст)

Але в **1929 році** формат футбольного турніру в УСРСР змінився. Замість децентралізованої всеукраїнської спартакіади була проведена **першість Всеукраїнського Пролетарського Спортивного Товариства «Динамо»** (далі по тексту — «Динаміада»). Це свідчило, зокрема, про посилення влади «каральних органів» на місцях, які без проблем могли залучити кращих спортсменів республіки до своїх лав. В першості взяло участь цілих 19 (!) «динамівських» команд з різних міст України (що теж стало рекордом для подібних змагань на багато років вперед), а турнір, як було заведено у подібних структурах, проводився централізовано — в м. Києві. В фіналі зійшлись «динамівці» Харкова та Києва. Перемогли, як і очікувалося, більш досвідчені (столичні) харків'яни — 3:1.

В **1930 році** всеукраїнські змагання з футболу геть не проводилися (можливо, через чисельні заворушення проти тотальної колективізації (Див. «1930. У.С.Р.Р. Повстання»: наук.-попул. нариси / Володимир Тилишак. — 2-е вид. — Київ: Смолоскип, 2017).

Але **наступного року** відбулося відразу дві першості (за обома форматами): і серед збірних міст (за олімпійською системою), і Кубок Всеукраїнського ПСТ «Динамо» (також за олімпійською системою). В першому фіналі 03.06.1931 зійшлись збірні Києва та Харкова, де перемогу несподівано

Вибір редакції

Виявлено ще одну небувалу користь кави

Всі новини

Головне

Популярне

08.05.26 17:09

Зеленський розповів, що буде 9 травня у Росії

08.05.26 16:42

Таненія Гренландії пришвидшилося вшестеро, — вчені

08.05.26 16:11

У Кремлі подвійно висловилися про діалог з Європою

08.05.26 15:41

Оновлена версія нацизму має маркування: «зроблено у Росії», — Зеленський

08.05.26 15:07

Індію вразило моторошний злочин

08.05.26 14:57

У Києві чоловік випав із 11-го поверху – вижити не вдалося

08.05.26 14:43

Українцям розповіли, яка погода чекає на них 9 травня

08.05.26 14:37

ЄС готує власні переговори з Росією через розчарування діями Трампа, — FT

08.05.26 13:52

Річна інфляція в Україні прискорилась до 8,6%

08.05.26 13:28

ЄС відмовився евакуювати дипломатів із Києва

Фото та Відео

святкували кияни — 3:1. (Слід зазначити, що з 22-х гравців, що грали в фіналі, 18 були членами товариства «Динамо».) Через 9 днів майже ті ж самі гравці зійшлися в фіналі «Динаміади» — і знову Київ переміг Харків — на цей раз з рахунком 3:0! **Гегемонії Харкова на всеукраїнських змаганнях було покладено край...**

Та Харків і не думав здаватися. В сезоні **1932 року** він взяв реванш в обох турнірах. У «Динаміаді» Харків двічі переміг Київ (2:0 у коловому турнірі і 1:0 у фіналі), а в чемпіонаті міст (куди збірна Києва навіть не потрапила, програвши відбір збірній Вінниці — 1:4) переміг всіх суперників (+3=0-0, голи 12:2).

В **1933 році** чемпіонат міст не проводився (також можна припустити, з яких причин), але «Динаміада» відбулася: у фіналі «Динамо» (Київ) перемогло «Динамо» (Харків) з рахунком 2:1.

В **1934 році** — році, коли столиця советської республіки переїхала в Київ — Харків востаннє голосно заявив про себе. В «Динаміаді» слобожанці в фіналі перемогли киян 3:1, а коли ті домоглися перегравання, взагалі «прибили» їх з непристойним рахунком — 5:0! У фіналі першості міст перевага Харкова над Києвом була не така відчутна — «всього лиш» 1:0.

В останньому «доклубному» сезоні **1935 року** Харків виступив слабо, не потрапивши в фінал жодного з всеукраїнських турнірів. Зате з'явився новий конкурент. У фіналі «Динаміади» кияни не без труднощів здолали Дніпропетровськ (3:1), взявши реванш за поразку (1:2) у відбірному турнірі. А ось у фінальному турнірі збірних міст несподівано торжествувала збірна Дніпропетровська (+2=1-1, голи 9:6), яка за додатковими показниками обійшла Київ (+2=1-1, голи 8:6) і стала чемпіоном. Причому «винуватицею» триумфу збірної Дніпропетровська стали збірна Сталіно (суч. Донецьк): аутсайдер в передостанньому матчі, як то кажуть, уперся рогом і переміг вдома збірну Києва (1:0), але в останньому турі в гостях «згорів» Дніпру з [прийнятним] рахунком — 0:3. То чи слід дивуватися тому факту, що через певний час кращі гравці Дніпропетровська В.Гребер та П.Лайко опинилися в складі «Динамо» (Київ)?

Завершуючи розповідь про «доклубний» період в українському советському футболі, хтось запитає: а як же чемпіонат СССР? Чи проводився він до 1936 року взагалі, і в якому форматі?

Так, проводився — аж 5 разів (1924, 1928, 1931, 1932, 1935): перші три першості розігрувалися у форматі збірних республік, а останні 2 — у форматі збірних міст. Так ось, перший чемпіонат СССР (раніше я помилково вважав, що це був вже третій за хронологією турнір — авт.) виграла... збірна України! Спочатку була розгромлена збірна Закавказзя, складена з кращих футболістів Баку, Тифліса і Батума _- 4:0; а у фіналі була переможена збірна РСФСР (2:1).

На популярному турецькому курорті зафіксовано незвичайне природне явище

Новини блогосфери

03.05.26 14:11

☰ Чому Україна перетворюється на Нікарагуа

30.04.26 16:52

☰ Доктринальний тупик: чому правильна зброя не змінює результат?

05.04.26 11:29

☰ «Ухилант» — не причина, а симптом

05.04.26 11:15

☰ Вирок українському ринку електроенергії

Опитування

Що ви чекаєте від 2026 року?

- Закінчення війни в Україні
- Глобальну фінансову кризу
- Розвал Європи
- Кінець світу
- Нову пандемію

ГОЛОСУВАТИ

[переглянути результати](#)

Щоправда, під прапором УССР на турнір поїхала де-факто збірна Харкова — гегемон тодішнього українського футболу. Пізніше це вик 140 ликало певну плутанину, бо і РСФСР представляла збірна «города Леніна» (див. **А. Коломієць «Флагман футболу України (1924-1992)»** — Київ, 2024. — книга є в вільному доступі в Інтернеті; після її (книги) виходу я переглянув деякі історичні(статистичні) аспекти). В свою чергу лєвова частка футболістів з Харкова (9 з 11) презентувала команду «Штурм» — домінатора тодішнього харківського футболу, незмінного чемпіона міста 1920-1927 рр. (аж поки кращі гравці директивно не були переведені в «Динамо» (Харків)).

На додачу, збірна України (збірна Харкова?) перемогла збірну СРСР (складену з москвичів та лєнінградців) **в першому її офіційному (товариському) матчі — 1:0**, про що «за порєбриком» взагалі воліють не згадувати в своїй статистиці.

Ця перша перемога була настільки вагома, що в Харкові вболівальники улаштували масові святкування з приводу [подвійної] перемоги.

Ось тут би я хотів зробити паузу та звернутися до президента клубу «МЕТАЛІСТ-1925» **Богдана Бойко**, до голови наглядової ради **Володимира Носова**, та інших **акціонерів клубу**.

P.S. І, будь ласка, заберіть з клубного сайту цю **дивну заяву**: *«Що цікаво, дата означає зовсім не дату заснування ФК „Металіст“, якого де-факто вже більше року, як не існує (?!-авт.). „1925“ — це дата, коли в радянській Україні чемпіонат почав проводитися за участю футбольних клубів, а не збірних міст (?!!-авт.)»*

Якщо хтось уважно читав цю статтю, то вже знає, що **збірна Харкова** після 1925 р. ще 4 рази виборювала перше місце на всеукраїнських змаганнях (1927, 1928, 1932, 1934). Не треба принижувати історичні досягнення Харкова...

Та повернемося в 1936 рік.

Що дала клубна реформа совєтському футболу?

По-перше, клубний принцип дозволив проводити сталий турнір сильніших команд «червоної імперії» за прогнозованою коловою системою.

По-друге, клубний принцип давав більше фінансових можливостей (від початку зарплата гравців вищого совєтського дивізіону визначалась в 1000 рублів + преміальні (до 40% від продажу квитків); у гравців нижчих ліг оклади і преміальні, відповідно, були менше).

Але був тут і ще один момент, який не відразу впадав у вічі.

При загальносоюзному чемпіонаті національна ідентичність розмивалась, а замість неї приходив *«совєтський человек»*, чи то пак, *«совєтський футболіст»*. Якщо до цього кожна команда прагнула стати чемпіоном СВОЄЇ республіки, то тепер всі намагалися стати «всесоюзними чемпіонами», грати за збірну СРСР, а не за свою національну республіку (яка ніде і не грала...). При цьому активно проходило клонування «загальносоюзних» команд. Наприклад, команди «Динамо» були в Києві, Мінську, Москві, Тбілісі... *[І те, що багато українських футболістів та тренерів і нині лаються, за московським звичаєм, матом — це також рудимент «совєтського футболу».]*

В результаті клубної реформи українські [клубні] команди опинилися у різних дивізіонах совєтського футболу, а високим званням чемпіона України (УСРСР), стали нагороджуватись команди нижчих ліг, створюючи таким чином у українських футболісті комплекс меншовартості...

Щоправда, якісь «криптобандерівці» (чи «криптопетлюрівці»?) в спортивному комітеті України не бажали здаватися, їм все ще бул 1f40 о цікаво [в спортивній боротьбі] виявити сильнішу команду республіки, а тому весною 1936 року влаштували «Весняну першість УССР серед показових команд», в якій взяли участь **всім кращих клубних команд республіки**. Турнір (за олімпійською системою) розпочався ще до початку весняної першості СССР, а фінал втиснули між 5-м та 6-м туром весняної частини всесоюзного чемпіонату. В фіналі «Динамо» (Київ) розгромило «Динамо» (Одесу) — 6:0, а в першому (весняному) чемпіонаті СССР зайняло 2-ге місце, поступившись лише одноклубникам з Москви.

Наступного, 1937 року (про перипетії спортивної боротьби в якому див. [тут](#)), українці знову примудрилися провести весняну першість УССР (також за олімпійською системою). Участь у ній взяли 39 команд (в т. ч. найсильніші команди республіки), а в фіналі знову зустрілися динамівці Києва та Одеси. Не без труднощів перемогу здобули кияни — 4:2 (2:2 в осн. час.) і їм вручили спеціально виготовлений кубок. [В українській вікіпедії **викладено відразу 2 версії (!):** і 1) що турнір 1937 року був першим **Кубком УССР**, і 2) весняною **першістю (чемпіонатом) УССР** (за олімпійською системою). Цікаво, що капітан київських динамівців К.Щегоцький (Щегоцький) в своїх мемуарах вважав, що вони грають саме в Кубку!]

(Щегоцький К. В. У грі та поза грою.— К.: Здоров'я, 1991. — сс.135-136)

Тоді ж, напевно, організатори подумали: якщо турнір проводиться за кубковою системою, і сам приз у вигляді кубку — то і назвати його слід Кубком УССР. Так наступного року і зробили.

Кубок УССР 1938 року (типу 1-й офіційний турнір з такою назвою) розтягнувся з середини травня до середини жовтня, а його особливістю стало те, що стадії з 1/128 по 1/16 одночасно були стадіями з 1/512 по 1/64 Кубка СССР, тобто всеукраїнський турнір намагалися інтегрувати у всесоюзний. У змаганнях взяли участь близько 100 команд, а 6 команд-майстрів, які грали у класі «А» (вища ліга) чемпіонату СССР доєдналися до Кубку зі стадії 1/8 фіналу. У вирішальному поєдинку київські динамівці перемогли київський «Локомотив» з рахунком 3:1.

Однак попри масовість Кубка УССР 1938 р., це стало не триумфом, а початком падіння цього турніру. В класі «А» чемпіонату СССР 1939 р. повинно було грати 14 команд з 7 міст СССР (6 (!) — з Москви, 3 (!) — з Ленінграда, по 1 — з Тбілісі, Києва, Сталінграда, Сталіно та Одеси) за двоколовою системою — всього 26 турів. Для периферійних команд це була жахлива логістика (все залізничним транспортом, бо літаки не всі могли собі дозволити). До того ж переможець Кубка УССР стартував тільки з 1/16 Кубка СССР, а команди груп «А» і «Б» чемпіонату СССР потрапляли в Кубок СССР автоматично. Не дивно, що кращі українські команди того року проігнорували Кубок УССР, а переможцем став провінційний «Авангард» (Краматорськ).

Здавалося, турнір втратив статус «всеукраїнського» назавжди...

Втім, в 1944-1948 рр. в Кубку УССР знову почали брати участь всі найсильніші команди (див. таблицю нижче):

ПЕРЕМОЖЦІ КУБКУ УССР 1944-1948 РР.

РІК	ПЕРЕМОЖЕЦЬ	ФІНАЛІСТ	РАХУНОК
1944	«Динамо» Київ	«Локомотив» Харків 2:0	
1945	«Локомотив» Харків	«Динамо» Київ	1:0
1946	«Динамо» Київ	«Локомотив» Харків	2:0
1947	«Динамо» Київ	«Харчовик» Одеса	5:1
1948	«Динамо» Київ	«Більшовик» Мукачеве	4:1

Таке «послаблення» з боку союзного центру було пов'язане з тим, що в 1944 році чемпіонат СССР взагалі не проводився, а в 1945-48 рр. він був відносно коротким, і українські клуби встигали провести матчі на Кубок УССР до середини листопада (звісно, українські команди з вищих ліг (класів) приєднувалися до розіграшів Кубку на пізніх етапах).

Однак вже з 1949 року сильнішим командам республіки знову стало не до Кубку УССР (до участі в якому їх ніхто і не силував). Статус змагання став постійно знижуватися (вірніше, його постійно з(при)нижували), в деякі періоди (1959-1971, 1977-1989) його взагалі не проводили. Два останні сезони Кубку УССР взагалі розігрувалися клубами української зони другої ліги чемпіонату СССР, тобто 4-ї (!) за силою ліги чемпіонату СССР (вища ліга — перша ліга — західна буферна зона другої ліги — перша (українська) зона другої ліги). Переможцем останнього, **26-го Кубку УССР** з футболу, став шепетівський «Темп», який у фіналі переміг «Верес» (Рівне) з рахунком 2:1 — і ця перемога дозволила команді потрапити в **перший чемпіонат вищої ліги незалежної України** (щоправда, з якої шепетівці відразу ж вилетіли).

«Ітогі подведьом», як казав один класик української літератури.

Український футбол має довгу історію, а першість з футболу в УССР регулярно почала розігруватися ще ДО т. з. «неофіційних чемпіонатів СССР» (не кажучи вже про «офіційні»). Майже завжди чемпіонат проводився за олімпійською системою (або з її елементами), що дозволяє кваліфікувати його як кубкове змагання (втім, чемпіонати світу з футболу також де-юре «Кубки Світу»).

Кубок советської України був елементом її квазідержавності. На певному етапі **це, де-факто, і був неоголошений чемпіонат України з футболу**, за першість в якому змагались найкращі українські

команди з Харкова, Києва, Дніпропетровська, Одеси, Донецька і інших міст України.

До другої світової війни (і відразу по її закінченню) боротьба за першість в чемпіонаті УССР та Кубку УССР точилося між представниками Харкова і Києва. (І дуже прикро, що в поточному розіграші «ретро-фінал», через *пе(о)вну недбалість харків'ян*, не відбудеться...)

Союзна влада, однак, завжди косо дивилася на цей турнір, бо не толерувала будь-які ознаки української державності або незалежності. Не дивно, що турнір дивом відродився (в дуже урізаному вигляді) після величезної перерви буквально перед розпадом ССРСР, і лише з 1992 став повноцінним всеукраїнським змаганням.

Та про це ми поговоримо у наступній частині.

(Далі буде...)

Читайте Фразу в Google News (натиснути "Підписатися")

Підпишіться на канали Фрази в Youtube, Twitter, Instagram, Facebook

Теги: [футбол](#), [спорт](#), [історія](#)

Коментарі

Статті

Дайджест

08.05.26 15:30

Як нам облаштувати Кубок України з футболу?

Автор: [Андрей Подволоцкий](#)

03.05.26 10:19

Цивільний кодекс 2026: депутати приховують корупціонерів та знищують відкриті дані

Автор: [Youcontrol.com.ua](#)